

EURÓPSKY SÚD PRE ĽUDSKÉ PRÁVA
ŠTVRTÁ SEKCIA
ROZHODNUTIE O PRIJATEĽNOSTI
sťažnosti č. 44925/98

NADINA VALOVÁ a ostatní
proti
SLOVENSKU

Európsky súd pre ľudské práva na zasadnutí komory 23. apríla 2002 zloženej zo sudcov

sir Nicolas BRATZA, *predseda*,
M. PELLONPÄÄ,
A. PASTOR RIDRUEJO,
V. STRÁŽNICKÁ,
M. FISCHBACH,
J. CASADEVALL,
R. MARUSTE
a M. O'BOYLE, *tajomník sekcie*,

po oboznámení sa s uvedenou sťažnosťou podanou 9. novembra 1998 a zaregistrovanou 10. decembra 1998,

s ohľadom na stanovisko predložené vládou a následné stanovisko predložené sťažovateľmi,

rozhodol po porade takto:

ZÁKLADNÉ SKUTOČNOSTI

Sťažovatelia pani Nadina Valová, pán Vít Slezák a pán Askold Slezák sú slovenskí občania, narodení v rokoch 1939, 1940 a 1948. Sťažovateľka pani N. Valová žije v Modre. Ďalší dvaja sťažovatelia bývajú v Cíferi. Na Súde ich zastupoval pán J. Havlát, advokát vykonávajúci prax v Bratislave. Protistrana – vláda Slovenskej republiky – bola zastúpená jej zástupcom pánom P. Vršanským.

A. Okolnosti prípadu

Skutkové okolnosti tohto prípadu možno zhrnúť takto:

Dňa 10. februára 1992 Pozemkový úrad v Topoľčanoch vydal dve rozhodnutia, v ktorých vyhovel nárokom sťažovateľov na vydanie nehnuteľnosti v zmysle zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku (pozri časť Príslušné vnútroštátne právo). Odporcovia sa proti týmto rozhodnutiam odvolali.

Dňa 16. decembra 1993 Krajský súd Bratislava, pobočka Nitra, zrušil tieto rozhodnutia s odôvodnením, že v čase znárodnenia boli predmetné nehnuteľnosti formálne vo vlastníctve súkromnej spoločnosti založenej príslušníkmi rodiny sťažovateľov. V zmysle zákona o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku sa však výlučne reštituovali nehnuteľnosti odňaté fyzickým osobám. Krajský súd preto vec vrátil správnomu orgánu na ďalšie konanie. Pred rozhodnutím vo veci uskutočnil krajský súd pojednávanie s odvolaním sa na § 250q Občianskeho súdneho poriadku.

Medzitým 13. novembra 1992 sťažovatelia uzavreli so Západoslovenskými lesmi, odštepným závodom Partizánske, dohodu o vydaní nehnuteľností, podľa ktorej sa táto organizácia zaviazala vrátiť v zmysle zákona o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku sťažovateľom inú nehnuteľnosť, ktorá bola odňatá ich rodine.

Dňa 26. novembra 1992 Pozemkový úrad v Topoľčanoch v zmysle § 9 zákona o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku túto dohodu schválil. Toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 18. decembra 1992.

Dňa 17. júna 1994 Pozemkový úrad v Topoľčanoch rozhodol o nariadení obnovy konania vo veci, ktorá bola skončená rozhodnutím tohto orgánu z 26. novembra 1992 v zmysle § 62 ods. 1 písm. a) a b) správneho poriadku. Vo svojom rozhodnutí sa správny orgán odvolal na už uvedený rozsudok Krajského súdu Bratislava, pobočky Nitra, zo 16. decembra 1993, podľa ktorého nebolo v zmysle zákona o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku možné vrátiť pozemky odňaté sťažovateľovým príbuzným, keďže tieto pozemky boli formálno-právne v pôvodnom vlastníctve právnickej osoby.

Dňa 22. mája 1995 ministerstvo pôdohospodárstva potvrdilo rozhodnutie pozemkového úradu o nariadení obnovy konania. Zamietlo námietku sťažovateľov, že obnovenie konania je v rozpore so zákonom. Dňa 29. septembra 1995 Najvyšší súd SR zastavil konanie vo veci preskúmania rozhodnutia o nariadení obnovy konania s odkazom na § 248 ods. 2 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku.

Rozhodnutím z 8. júna 1995 Pozemkový úrad v Topoľčanoch neschválil dohodu z 13. novembra 1992 uzavretú medzi sťažovateľmi a Západoslovenskou správou lesov z dôvodu, že predmetné nehnuteľnosti boli odňaté právnickej osobe a v zmysle zákona o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku mohli byť reštituované len nehnuteľnosti, ktoré boli v pôvodnom vlastníctve fyzických osôb.

Sťažovatelia sa proti tomuto rozhodnutiu odvolali a namietali, že neexistoval žiaden dôvod na obnovu konania a že predmetné nehnuteľnosti boli odňaté príslušníkom ich rodiny.

Dňa 30. januára 1998 Krajský súd v Nitre potvrdil rozhodnutie pozemkového úradu z 8. júna 1995. Podľa názoru krajského súdu jedinou otázkou, o ktorej bolo

potrebné rozhodnúť, bola skutočnosť, či súkromná spoločnosť, ktorej boli predchodcovia sťažovateľov členmi a ktorej boli predmetné nehnuteľnosti odňaté, bola právnickou osobou. Súd vo svojom rozhodnutí poukázal na závery, ku ktorým dospel v tomto ohľade v rozsudku zo 16. decembra 1993 a v ktorom rozhodol, že sťažovatelia neboli oprávnenými osobami na reštitúciu nehnuteľností v zmysle zákona o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku.

Krajský súd ďalej uviedol, že rozhodnutie správneho orgánu o nariadení obnovy konania nemôže byť predmetom súdneho preskúmania. Súd s odkazom na § 250f Občianskeho súdneho poriadku rozhodol vo veci bez vytýčenia ústneho pojednávania.

B. Príslušné vnútroštátne právo

Zákon o úprave vlastníckych vzťahov k pôde
a inému poľnohospodárskemu majetku

Paragraf 4 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku upravuje reštitúciu nehnuteľností fyzickým osobám v prípadoch, keď tieto nehnuteľnosti v období medzi 25. februárom 1948 a 1. januárom 1990 prešli na štát spôsobmi uvedenými v § 6 tohto zákona. V prípade, že tieto osoby už nežijú, nárok na vydanie nehnuteľností majú ich dedičia za podmienok uvedených v § 4 ods. 2.

Paragraf 9 ods. 1 ustanovuje, že osoba oprávnená na vydanie nehnuteľností musí svoj nárok uplatniť na príslušnom pozemkovom úrade a zároveň musí žiadať vydanie predmetnej nehnuteľnosti od fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorá je jej súčasným vlastníkom. Táto povinná osoba musí do šesťdesiatich dní s oprávnenou osobou uzatvoriť dohodu o vydaní nehnuteľnosti.

Podľa § 9 ods. 2 takéto dohody podliehajú schváleniu príslušným pozemkovým úradom.

Zákon o správnom konaní

Konanie na pozemkových úradoch sa riadi zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok).

Paragraf 62 ods. 1 písm. a) upravuje možnosť obnovy konania ukončeného rozhodnutím, ktoré je právoplatné, na návrh účastníka konania v prípade, že vyšli najavo nové skutočnosti alebo dôkazy, ktoré mohli mať podstatný vplyv na rozhodnutie a ktoré sa nemohli v konaní uplatniť bez zavinenia účastníka konania.

Podľa § 62 ods. 1 písmena b) konanie pred správnym orgánom ukončené rozhodnutím, ktoré je právoplatné, možno obnoviť v prípade, že rozhodnutie záviselo od posúdenia predbežnej otázky, o ktorej príslušný orgán rozhodol inak.

Paragraf 62 ods. 2 oprávňuje správne orgány nariadiť obnovu konania z dôvodov uvedených v odseku 1 v prípade, ak je na preskúmaní rozhodnutia všeobecný záujem.

Podľa § 62 ods. 3 obnova konania nie je prípustná medziiným v prípade, ak bol rozhodnutím účastníkovi konania udelený súhlas na občianskoprávne konanie za predpokladu, že účastník konania nadobudol práva dobromyseľne.

Občiansky súdny poriadok

Zákonnosť niektorých rozhodnutí správnych orgánov môžu preskúmať súdy podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, ktorá upravuje problematiku správneho súdnictva.

Podľa § 248 ods. 2 písm. e) rozhodnutia správnych orgánov medziiným procesnej a predbežnej povahy súdy nepreskúmajú.

Paragraf 250f umožňoval súdom v jednoduchých prípadoch, najmä ak bolo nepochybné, že správny orgán vychádzal zo správne zisteného skutkového stavu a ak išlo len o posúdenie právnej otázky, rozhodnúť vo veci bez vytýčenia ústneho pojednávania. Vo svojom náleze č. PL. ÚS 14/98 z 22. júna 1998 Ústavný súd SR rozhodol, že § 250f Občianskeho súdneho poriadku je v rozpore s ústavou a rovnako aj s článkom 6 ods. 1 Dohovoru. V dôsledku tohto nálezu stratilo toto ustanovenie účinnosť.

Podľa § 250q a 250r súd skúmajúci rozhodnutie správneho orgánu môže toto rozhodnutie buď potvrdiť, alebo zrušiť a vrátiť na ďalšie konanie. V prípade, že nedošlo k vybaveniu opravného prostriedku spôsobom uvedeným v § 250f alebo ak správny orgán, ktorého rozhodnutie súd skúma, nevydá nové rozhodnutie, ktorým návrhu žalobcu celkom vyhovie, môže súd vykonať dokazovanie v rozsahu, v akom ho považuje za nevyhnutné na preskúmanie napadnutého rozhodnutia. V prípade, že súd zruší rozhodnutie správneho orgánu, vec vráti na ďalšie konanie správneho orgánu. Správny orgán je pri novom prejednaní viazaný právnym názorom súdu.

Zákon o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom z roku 1969

Paragraf 1 zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom („zákon o zodpovednosti štátu“) ustanovuje zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím vydaným štátnym orgánom medziiným v občianskoprávnom a správnom konaní.

Podľa § 4 ods. 1 nárok na náhradu škody možno uplatniť až potom, ako bolo rozhodnutie, v dôsledku ktorého vznikla škoda, zrušené príslušným orgánom pre nezákonnosť. Takéto rozhodnutie je pre súd rozhodujúci vo veci náhrady škody záväzné.

SŤAŽNOSŤ

1. Sťažovatelia namietajú v zmysle článku 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru odňatie majetku získaného na základe rozhodnutia Pozemkového úradu v Topoľčanoch z 13. novembra 1992. Osobitne sa odvolávajú na § 62 ods. 3 zákona o správnom konaní a namietajú, že rozhodnutie o nariadení obnovy konania bolo nezákonné.

2. Sťažovatelia ďalej namietajú, že ich právo na spravodlivé a verejné prejednanie veci pred súdom bolo porušené tým, že (i) Krajský súd v Nitre pred vynesením rozsudku vo veci 30. januára 1998 nevytýčil v konaní ústne pojednávanie a (ii) tak Kraj-

ský súd v Nitre, ako aj Najvyšší súd SR sa odmietli zaoberať argumentmi sťažovateľov, podľa ktorých rozhodnutie o nariadení obnovy konania bolo nezákonné. Namietajú porušenie článku 6 ods. 1 Dohovoru.

PRÁVNÝ STAV

1. Vláda namieta, že sťažovatelia nevyčerpali všetky dostupné vnútroštátne opravné prostriedky, keďže sa nedomáhali náhrady škody v zmysle zákona o zodpovednosti štátu z roku 1969.

Sťažovatelia tvrdia, že sa nemohli domáhať náhrady škody podľa zákona o zodpovednosti štátu z roku 1969, pretože namietané rozhodnutie nebolo príslušným orgánom zrušené pre nezákonnosť a sťažovatelia nemali k dispozícii žiadne ďalšie opravné prostriedky, ktorými by sa mohli domáhať preskúmania jeho zákonnosti.

Súd poznamenáva, že podľa § 4 ods. 1 zákona o zodpovednosti štátu z roku 1969 náhradu škody možno priznať len v prípade, že predmetné rozhodnutie bolo príslušným orgánom zrušené pre nezákonnosť. Táto podmienka však nebola v prípade sťažovateľov splnená. Z toho vyplýva, že sťažnosť nemožno zamietnuť z dôvodu nevyčerpania vnútroštátnych prostriedkov nápravy zo strany sťažovateľov.

2. Sťažovatelia namietajú, že ich právo na spravodlivé a verejné prejednanie veci pred súdom bolo v konaní týkajúcom sa ich prípadu porušené. Namietajú porušenie článku 6 ods. 1 Dohovoru, ktorý v časti relevantnej pre tento prípad ustanovuje toto:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne... prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...“

a) Pokiaľ ide o námietku sťažovateľov, že ich právo na spravodlivé a verejné prejednanie veci pred súdom bolo porušené v konaní predchádzajúcom rozsudku Krajského súdu v Nitre z 30. januára 1998, vláda uvádza, že súd bol oprávnený rozhodnúť vo veci žaloby sťažovateľov bez vytýčenia pojednávania na základe § 250f Občianskeho súdneho poriadku. Vláda osobitne poukazuje na skutočnosť, že niet pochybností o tom, že pozemkový úrad náležite objasnil skutkový stav. Navyše rozhodnutie pozemkového úradu vychádzalo z predchádzajúceho rozhodnutia Mestského súdu Bratislava, pobočky Nitra, podľa ktorého predmetné nehnuteľnosti boli odňaté právnickej osobe. Vláda poznamenáva, že požiadavka nezávislého a nestranného súdu bola naplnená tým, že vo veci rozhodoval pozemkový úrad a Krajský súd v Nitre konal len v pozícii súdneho orgánu povereného preskúmaním prvostupňového rozhodnutia. Podľa názoru vlády, zohľadňujúc osobitné okolnosti tohto prípadu, nevytyčenie pojednávania v konaní na Krajskom súde v Nitre bolo v súlade so zárukami článku 6 ods. 1 Dohovoru.

Sťažovatelia uvádzajú, že Ústavný súd SR vo svojom náleze rozhodol, že § 250f Občianskeho súdneho poriadku bol v rozpore s článkom 6 ods. 1 Dohovoru, a tvrdia, že ich právo na verejné súdne konanie sa v namietanom konaní nerešpektovalo.

Súd zastáva po zohľadnení stanovísk predložených stranami sporu názor, že táto časť sťažnosti vyvoláva závažné skutkové a právne otázky a že rozhodnutie o nich si vyžaduje posúdenie podstaty sťažnosti. Súd preto dospel k záveru, že táto časť sťažnosti nie je zjavne nepodložená v zmysle článku 35 ods. 3 Dohovoru. Súd nenašiel žiaden ďalší dôvod na vyhlásenie sťažnosti za neprijateľnú.

b) Sťažovatelia namietajú, že ich právo na spravodlivé súdne konanie bolo porušené tým, že tak Krajský súd v Nitre, ako aj Najvyšší súd SR sa odmietli zaoberať ich argumentom, v ktorom namietali nezákonnosť rozhodnutia o nariadení obnovy správneho konania.

Vláda tvrdí, že konanie smerujúce k rozhodnutiu o nariadení obnovy pôvodného konania týkajúceho sa reštitúcie nehnuteľností samo osebe neovplyvnilo práva sťažovateľov. Ďalej tvrdí, že konanie bolo obnovené v súlade s § 62 zákona o správnom konaní.

Sťažovatelia tvrdia, že odmietnutie preskúmať zákonnosť rozhodnutia o nariadení obnovy konania týkajúceho sa reštitúcie nehnuteľností zo strany Krajského súdu v Nitre a Najvyššieho súdu SR porušilo ich právo na spravodlivé prejednanie veci nezávislým a nestranným súdom s plnou jurisdikciou, ktorý zhodnotí všetky aspekty posudzovaného prípadu.

Súd poznamenáva, že tak Najvyšší súd SR, ako aj Krajský súd v Nitre sa odmietli zaoberať argumentom sťažovateľov, podľa ktorého rozhodnutie správnych orgánov o nariadení obnovy konania bolo nezákonné, pretože podľa § 248 ods. 2 písm. e) Občianskeho súdneho poriadku rozhodnutia správnych orgánov predbežnej a procesnej povahy nemôžu preskúmavať súdy.

Podľa názoru Súdu rozhodnutím nariadiť obnovu namietaného konania správne orgány nerozhodovali o občianskych právach a záväzkoch v zmysle článku 6 ods. 1 Dohovoru. Skutočnosť, že v následnom konaní rozhodnutie týkajúce sa reštitúcie predmetných nehnuteľností bolo zrušené, na uvedenom fakte nič nemení.

Z už uvedeného vyplýva, že táto časť sťažnosti je nezlučiteľná *ratione materiae* s ustanoveniami Dohovoru v zmysle článku 35 ods. 3, a musí byť preto zamietnutá v súlade s článkom 35 ods. 4.

3. Sťažovatelia namietajú, že v dôsledku rozhodnutia o neschválení dohody o vydaní nehnuteľností uzavretej 13. novembra 1992 boli porušené ich vlastnícke práva. Sťažovatelia namietajú porušenie článku 1 Dodatočného protokolu k Dohovoru, ktorý ustanovuje toto:

„Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemôžno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Predchádzajúce ustanovenie nebráni právu štátu prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom a zabezpečili platenie daní a iných poplatkov alebo pokút.“

Vláda tvrdí, že konanie, ktoré viedlo k rozhodnutiu o obnove pôvodného správneho konania týkajúceho sa reštitúcie predmetných nehnuteľností, samo osebe neovplyvnilo práva sťažovateľov. V každom prípade však bolo konanie obnovené v súlade s § 62 zákona o správnom konaní. Následné rozhodnutie, v dôsledku ktorého boli sťažovateľom odňaté nehnuteľnosti, ktoré skôr nadobudli na základe § 4 ods. 1 zákona o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku, sa zakladalo na skutočnosti, že z reštitúcií boli vylúčené nehnuteľnosti, ktoré boli pôvodne odňaté z vlastníctva právnických osôb. Vláda dospela k záveru, že práva sťažovateľov v zmysle článku 1 Dodatočného protokolu k Dohovoru porušené neboli.

Podľa názoru sťažovateľov v dôsledku rozhodnutia o nariadení obnovy konania, ktorým bola schválená dohoda o vydaní nehnuteľností, boli pozbavení svojho majetku. Tento zásah bol v rozpore s príslušným vnútroštátnym právom, menovite

s § 62 ods. 3 zákona o správnom konaní, keďže sa nepreukázalo, že predmetné nehnuteľnosti nenadobudli v dobrej viere, čo je podľa tohto ustanovenia podmienkou obnovy konania. Sťažovatelia ďalej tvrdia, že zásah do ich vlastníckych práv nebol v súlade so všeobecným záujmom a bol neprimeraný.

Súd po zohľadnení stanovísk predložených stranami sporu zastáva názor, že táto časť sťažnosti vyvoláva závažné skutkové a právne otázky a že rozhodnutie o nich si vyžaduje posúdenie podstaty sťažnosti. Súd preto dospel k záveru, že táto časť sťažnosti nie je zjavne nepodložená v zmysle článku 35 ods. 3 Dohovoru. Súd nenašiel žiaden ďalší dôvod na vyhlásenie sťažnosti za neprijateľnú.

Z TÝCHTO DÔVODOV SÚD JEDNOMYSEĽNE

Vyhlasuje za prijateľné na ďalšie konanie bez toho, aby prejudikoval svoje rozhodnutie vo veci samej, časti sťažnosti týkajúce sa namietaného porušenia práva sťažovateľov na verejné prejednanie veci pred súdom a na pokojné užívanie majetku v konaní, ktoré viedlo k rozsudku Krajského súdu v Nitre z 30. januára 1998;

Vyhlasuje zvyšok sťažnosti za neprijateľný.

Michael O'BOYLE
tajomník sekcie

Sir Nicolas BRATZA
predseda